

18.11.2024

Helsingin kaupunginmuseon lausunto Meritullintorille suunnitellusta istutusalueesta

HEL 2024-014314 T 10 05 02

Helsingin kaupungin Kaupunkiympäristön toimiala on pyytänyt Helsingin kaupunginmuseolta lausuntoa Kruununhaan Meritullintorille suunnitellusta istutusalueesta ja siihen liittyvistä kadunkalusteista sekä katukiveyksen ennallistamisesta.

Meritullintorille suunnitellaan istutusaluetta lehtipuulle, lehti- ja havupensaille sekä perennoille ja sipulikasveille. Istutusalueen reunatuki tehtäisiin punaisista luonnonkivistä, jonka päälle asennetaan 320 mm korkea suoja-aita. Istutusalueen länsipuolelle on suunniteltu pyöräteline ja kaakkoispuolelle kolme penkkiä. Nykyinen kaariladottu noppakiveys purettaisiin tarvittavilta osilta ja ladottaisiin uudestaan.

Rakennettu kulttuuriympäristö

Meritullintori sijaitsee Kruunuhaassa Aleksanterinkadun ja Pohjoisrannan kulmauksessa. Aukiota ympäröi pohjois- ja länsireunalta rakennukset. Itä- ja eteläpuoli rajautuu Pohjoisrannan katualueeseen. Viereissä sijaitsee Pohjoissataman venesatama ja Pohjoissatamasta Eteläsatamaan johtava Katajanokan kanava. Aleksanterinkatu on valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristökohde (RKY 2009). Helsingin empirekeskusta ja kivikaupunki on maakunnallisesti arvokasta kulttuuriympäristöä. Meritullintorin länsipuolen rakennukset ovat kaavassa suojeltuja alueita ja rakennuksia, samoin pohjoispuolella sijaitseva Meritullinkatu 1. Meritullintori sijaitsee kiinteällä muinaisjäännökseksi luokitellulla alueella: Vironniemen Helsingin vanha asema-kaava-alue.

Torin historiaa ja sen vaiheita on tuotu esiin tehdyssä ympäristöhistoriallisessa selvityksessä. 1800-luvun alun kaavakartassa Meritullintorin alueella on kalastajien venesatama-alueita; Stadsfiskarnes båthamn. Asemakaavakartassa vuodelta 1838 näkyy kaupungin tiivistymistavoitteet. Aiemmin paikalla sijainneet kalastajien rantalaiturit ovat kadonneet. Aukiomainen tila, johon on kaavailtu suuri viheraihe, sijaitsee nykyisen Päävartiontorin kohdalla.

18.11.2024

1900-vuoden Helsingin kiinteistökartassa alue on saanut nimen Kanal-torget. Aukiomaiseksi muodostuneessa kaupunkitilassa on kaksi pientä rakennelmaa kanavarannan päätteellä. Vuoden 1945 kiinteistökartassa aukio on muotoutunut lähes nykyisen kaltaiseksi. Kanal-torget nimi on vaihtunut Meritullintoriksi. Ajantasa-asemakaavassa Meritullintoria ympäröivät rakennukset on suojeltu. Pohjoisrannan puurivistöt muodostavat bulevardimaisen ilmeen Meritullintorille asti.

Näkymät:

Meritullintori jää Aleksanterinkadun sivuun. Näkymälinja Aleksanterinkadulta, keskustan historialliselta katulinjalta päättyy Pohjoissatamaan, Katajanokan merikasarmin laituriin. Mahdolliset toimenpiteet Meritullintorilla eivät vaikuta katunäkymän sulkeutumiseen Aleksanterinkadulta. Pohjoisesta avautuva Meritullinkadun näkymä sivuaa toria jatkuen aina Kanavakatu 1. liikerakennukseen. Meritullintorilta avautuvat näkymät ja näkymät Meritullintorille ovat parhaiten havaittavissa näkymälinjoilla Kanavaranta, Uspenskin katedraali, kanavarannan laiturialue ja Katajanokan kasino.

Rakennusviraston piirustusarkistosta Vuodelta 1952 rakennusviraston arkiston suunnitelmapiirustuksessa aukiota elävöittää kolmen puun- ja pensasistutuksien sommitelma. Suunnitelmaa ei ole toteutettu. (Lähde: Meritullintorin ympäristöhistoriallinen katsaus WSP 8.10.2024)

Kaupunginmuseon kannanotto:

Vuonna 2022 Kruunuhaan asukasyhdistys on tehnyt aloitteen Helsingin kaupungille Meritullintorin elävöittämisestä istutuksin ja penkein toiveena luopuminen aukion parkkipaikoista.

Muutosalue on useiden arvotettujen kulttuuriympäristöjen (RKY 2009) solmukohtassa. Kruunuhaka ensimmäisen kaupunginosana erityinen historialliselta arvoltaan. Satama-alue, laiturit, teollisuusrakennus, valtiolliset rakennukset ja asemakaavaratkaisu ovat Helsingin rakentamisen arvotettua historiaa.

Meritullintorin luonne pienenä aukiona ilman puustoa tai muuta vihreää on vakiintunut. Kaupunki haluaa lisätä alueen viihtyisyyttä istuttamalla torille puun ja pensaita. Muutoksen vaikutukset rakennettuun kulttuuriympäristöön ovat pienet.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Suunnittelualueella sijaitsee muinaismuistolain (295/1963) perusteella rauhoitettu kiinteä muinaisjäännös, jonka nimi on Vironniemen Helsingin

18.11.2024

gin vanha asemakaava-alue. Kohteen tunnus on muinaisjäänösrekisterissä 1000006099. Kohde on historiallisen ajan asuinpaikka. Alueella on sijainnut Helsingin kaupunkirakenteita 1600–1800-lukujen ajalta. Muinaismuistolaki määrää, ettei kiinteän muinaisjäänöksen alueella saa kaivaa tai muokata maata ilman museoviranomaisen lupaa.

Helsingin kaupunki siirrettiin 1640-luvulla Vantaan joen suulta nykyisen kantakaupungin kohdalle Vironniemelle. Nykyisen Meritullintorin paikalla sijaitsi tuolloin Helsingin tärkein satamapaikka, johon kaikki kaupunkiin tuolloin suuntautunut ulkomaan laivaliikenne piti saapua tullausta varten. Karttatietojen perusteella suunnittelualueella on ollut 1600-luvun lopulla satamalahden ranta-alueita, rantavajoja ja laiturirakenteita. Suunnittelualueen välittömässä läheisyydessä, nykyisten Meritullintori 6:n ja Mariankatu 5–7:n välillä, on sijainnut 1600-luvun lopulla ja 1700-luvun alussa maaherran residenssi, joka kuului silloisen Helsingin merkittävien rakennusten joukkoon. Se tuhoutui pihapiirin talousrakennuksien kanssa suuren Pohjan sodan yhteydessä käydyssä Helsingin taistelussa 1713.

Helsingin kaupunginmuseo edellyttää, että suunnittelualueella tehtävät kaivutyöt on toteutettava koulutetun arkeologikonsultin valvonnassa noudattaen Museoviraston antamia kenttätöiden laatuohjeita. Ohjeet arkeologisten kenttätöiden tilaamisesta sekä luettelo kenttätöitä tekevästä konsulteista löytyy Museoviraston verkkosivuilta:

<https://www.museovirasto.fi/fi/kulttuuriymparisto/arkeologinen-kulttuuriperinto/arkeologisen-kulttuuriperinnon-tutkimus/arkeologisten-kenttatoiden-tilaaminen>. Tutkimuskustannuksista ja niihin liittyvistä mahdollisista analyysi- ja konservointikuluista vastaa työn teettäjä.

Lisätiedot

John Lagerstedt, tutkija, puhelin: 310 28328
john.lagerstedt(a)hel.fi

Sari Saresto
kulttuuriympäristöpäällikkö

Tiedoksi

Museovirasto